

POLICJA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO I JEJ KOMENDANCI (1922–1939)

Słuchacze przed budynkiem Szkoły PWŚl. w Świętochłowicach. Rok 1925.

dr Janusz Mikitin

Grzegorz Grześkowiak

Ogólnopolskie Stowarzyszenie „Rodzina Policyjna 1939 r.” z siedzibą w Katowicach

Podstawową rolę w tworzeniu Policji Województwa Śląskiego odegrała Naczelna Rada Ludowa dla Górnego Śląska, która na uzyskanych przez Polskę ziemiach śląskich rozważała dwie koncepcje formacji policyjnych. Pierwsza z nich, lansowana przez przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie, zalecała powołanie oddziału wojewódzkiego Policji Państwowej. Druga natomiast – utworzenia żandarmerii na wzór cieszyński. Ostatecznie zdecydowano o powołaniu policji śląskiej, która miała się wzorować na Policji Państwowej. Odpowiedzialnym za tworzenie policji na Śląsku Naczelna Rada Ludowa uczyniła ówczesnego komendanta Żandarmerii Krajowej Śląska Cieszyńskiego – pułkownika Stanisława Młodnickiego. Przygotowany przez niego projekt organizacji Policji Województwa Śląskiego został zaakceptowany przez Naczelną Radę Ludową, poszerzoną o działaczy cieszyńskich. Projektowi temu nadano formę prawną rozporządzeniem z dnia 17 czerwca 1922 r. W myśl tego aktu Policja Województwa Śląskiego została podporządkowana wojewodzie i Sejmowi Śląskiemu i była całkowicie niezależna od Policji Państwowej, z własnym umocowaniem prawnym, umundurowaniem, szkoleniem, zasadami naboru kandydatów do służby itp.

Policja Województwa Śląskiego (dalej: PWŚl.) organizacyjnie była dostosowana do podziału administracyjnego województwa.

Na czele stała Główna Komenda PWŚl. z siedzibą w Katowicach. Podporządkowane jej były oddziały, komendy powiatowe i miejskie (dla miast stanowiących powiaty)¹. Tym z kolei podporządkowano komisariaty, które obejmowały wybrane miasta, dzielnice większych miast lub gminy wiejskie o charakterze miejskim oraz posterunki w gminach i mniejszych miastach. Na najniższym szczeblu administracji policyjnej znalazły się ekspozytury komisariatów, które rok później przemianowano na posterunki niesamodzielne lub ekspozytury posterunków. Posterunek ponosił w swym rejonie odpowiedzialność za porządek i bezpieczeństwo publiczne w gminie miejskiej, gminie wiejskiej lub w kilku gminach.

W ramach struktur organizacyjnych Głównej Komendy PWŚl., na zasadach obecnych wydziałów, utworzono Oddziały: I Administracyjny i Adiutantury, II Gospodarczy, III Szkolny, IV D (Policji Politycznej) oraz Oddział Inwigilacyjny. Obok nich utworzono zwarty batalion policyjny, zwany Oddziałem Konnym Głównej Komendy PWŚl. oraz Oddział Kontroli Granicznej. Pod względem personalnym oraz podziału na referaty, najbardziej rozbudowany był Oddział I Administracyjny i Adiutantury, który obejmował całokształt działalności administracyjnej. Oddział II Gospodarczy zajmował się sprawami zaopatrzenia i inwestycji technicznych, a Oddział

POLICJA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO I JEJ KOMENDanci

Dzielnicy z Komisariatu I PWŚl. w Katowicach w trakcie patrolu ulicy Dworcowej. Rok 1936.

Drużyna Motocyklowa Plutonu Motorowego Komendy Rezerwy PWŚl. w Katowicach na terenie jednostki. Rok 1929.

Szkolenie przedmedyczne funkcjonariuszy w Szkole PWŚl. w Świętochłowicach. Rok 1925.

Funkcjonariusze z Posterunku Granicznego PWŚl. w Łagiewnikach koło Chorzowa. Fotografia wykonana w przededniu wybuchu II wojny światowej – 31 sierpnia 1939 r.

IV D (Policji Politycznej) – walką z przestępczością polityczną i zwalczaniem działalności szpiegowskiej (miał swoje odpowiednie komórki w komendach powiatowych). Natomiast do zadań Oddziału Inwigilacyjnego należało gromadzenie danych o przejawach życia politycznego i społecznego. Odpowiednio do podziału administracyjnego województwa śląskiego w 1922 r. utworzono komendy powiatowe w następujących miastach: Bielsku, Cieszynie, Lublińcu, Pszczynie, Rudzie, Rybniku, Świętochłowicach i Tarnowskich Górach. Dla powiatu katowickiego oraz miasta Katowice powołano wspólną Miejską i Powiatową Komendę, a dla Królewskiej Huty – Chorzowa – jedyną w województwie Miejską Komendę. Stosownie do zmian podziału administracyjnego województwa w 1924 r. została zlikwidowana Powiatowa Komenda w Rudzie, a w 1939 r. – Powiatowa Komenda w Świętochłowicach. Największym zmianom organizacyjnym podlegały komisariaty i posterunki oraz inne jednostki podporządkowane komendantom powiatowym, w zależności od potrzeb powstawały nowe komisariaty i posterunki, a inne likwidowano. W zakresie administracji, organizacji, uzbrojenia, wyszkolenia i zaopatrzenia policjanci śląscy podlegali głównemu komendantowi, natomiast w zakresie służby bezpieczeństwa i czynności wykonawczych podporządkowani byli – jak już wspomniano – wojewodzie, a w powiatach – starostom. W obwodach, dla których ustanowione zostały Dyrekcje Policji (Bielsko, Chorzów, Katowice), policjanci podlegali dyrektorom policji. Uregulowany został również stosunek policji do władz wymiaru sprawiedliwości. Ustalono, że w czynnościach dochodzenia w sprawach przestępstw policja była w bezpośredniej zależności od władz wymiaru spra-

wiedliwości. Urzędy prokuratorskie i władze sądowe miały prawo wydawania poleceń policji śląskiej zgodnie z ustawami o postępowaniu karnym (były one analogiczne jak w całej Policji Państwowej).

Pierwszym Głównym Komendantem PWŚl. był pułkownik żandarmerii Stanisław Młodnicki, a jego zastępcą – podinspektor Augustyn Bańczyk. Od 1 stycznia 1924 r. stanowisko Głównego Komendanta objął podinspektor Leon Wróblewski (1 sierpnia 1924 r. został awansowany do stopnia inspektora). Następcą inspektora Wróblewskiego został w dniu 2 grudnia 1926 r. inspektor dr Adam Kocur, a jego zastępcą – podinspektor Józef Żółtaszek, który po wyborze inspektora Kocura na prezydenta miasta Katowic został mianowany 6 października

Szkolenie psa służbowego na terenie Ośrodka Stowarzyszenia Hodowców Psów Policyjnych w Chorzowie. Rok 1936.

Zawody Psów Służbowych Policji Województwa Śląskiego w Chorzowie. Rok 1936.

Szkolenie przeciwgazowe psa służbowego na terenie Ośrodka Stowarzyszenia Hodowców Psów Policyjnych w Chorzowie. Rok 1936.

1928 r. Głównym Komendantem PWŚl. Funkcję zastępcy pełnił podinspektor Józef Jeziorski.

Do zadań szefa policji śląskiej należały czynności wykonawcze w zakresie organizacji, administracji, zaopatrzenia, uzbrojenia, uzupełnienia i wyszkolenia Policji Województwa Śląskiego.

Policja Województwa Śląskiego w 1922 r. liczyła 100 oficerów, 136 urzędników, 2527 funkcjonariuszy służby mundurowej i 207 służby śledczej, a z początkiem roku 1938, jeszcze przed przyjęciem do macierzy Śląska Zaolziańskiego, stan liczebny kadry zmniejszył się o 500². Aneksja Zaolzia i zapewnienie bezpieczeństwa w tym rejonie były czynnikami powodującymi wzrost etatów w PWŚl. Stan kadrowy śląskiej policji osiągnął w tym czasie poziom z 1924 r., by rok później zbliżyć się już do liczby 4000 zatrudnionych funkcjonariuszy. Policjantem na Śląsku mogła zostać osoba posiadająca:

- obywatelstwo polskie;
- nieskazitelną przeszłość;
- wiek od 23 do 35 lat (od 1933 r. wiek od 21 do 35 lat);
- zdrową i silną budowę ciała oraz odpowiedni wzrost;
- znajomość języka polskiego w mowie i piśmie;
- zdolność liczenia.

Wyższych kwalifikacji żądano od kandydatów na stanowiska wyższych funkcjonariuszy. Przyszli ślascy oficerowie – poza opisanymi warunkami – powinni byli posiadać co najmniej świadectwo „średniego zakładu naukowego”, a Główny Komendant – wykształcenie wyższe. Inaczej traktowano ofice-

rów rezerwy nieposiadających wykształcenia wyższego, którzy zgodnie z rozporządzeniem mieli jedynie uprawnienia kandydatów z wykształceniem średnim (oficer po zakończeniu służby wojskowej i przyjęty do Policji Województwa Śląskiego posiadał uprawnienia starszego przodownika).

Dopuszczano też odstępstwa przy awansach na wyższe stanowiska. Starsi przodownicy nieposiadający wykształcenia średniego, lecz zasłużeńi na polu walk narodowo-wyzwoleńczych, mogli zostać awansowani, ale pod warunkiem złożenia stosownych egzaminów. Każdy z przyjętych funkcjonariuszy zobowiązany był do ukończenia „specjalnej szkoły”, a pierwszy rok jego służby traktowano jako „okres próbny”, zaliczany do czasu służby w policji.

Oficerowie otrzymywali przygotowanie do służby w policji na specjalnych kursach w Warszawie. Pozostali funkcjonariusze służby mundurowej i śledczej szkoleni byli przeważnie w Szkołach Policji w Katowicach, Świętochłowicach, Bielsku i Królewskiej Hucie oraz częściowo na kursach w Szkole Policyjnej w Mostach Wielkich. Zakres szkolenia obejmował „prawo karne, procedurę karną, instrukcję służbową, służbę śledczą, prawo państwowe i administracyjne, biurowość, wyszkolenie strzeleckie i fizyczne, naukę zdrowia i ratownictwo oraz przedmioty ogólnokształcące, takie jak historia i geografia Polski oraz arytmetyka z geometrią”.

Uzbrojenie – jak na tamte czasy – było na należytym poziomie. W miejsce krótkich karabinów Mannlichera i niemieck-

POLICJA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO I JEJ KOMENDANCI

kich Mauzerów, policja śląska otrzymała karabiny Mauzera z Polskiej Wytwórni Uzbrojeń. Na uzbrojenie funkcjonariusza składała się również pałka gumowa i pistolet. Poszczególne oddziały zaopatrzone były także w pancerze i hełmy stalowe.

W dyspozycji Głównej Komendy znajdowały się karabiny maszynowe i auto pancerne, a park samochodowy policji śląskiej składał się z 12 samochodów osobowych, 5 autobusów, 2 samochodów ciężarowych, 7 motocykli i około 400 rowerów. Policja Województwa Śląskiego w aparacie całej Rzeczypospolitej odgrywała ważną rolę, nie tylko ze względu na jej wysoki poziom fachowy, ale także ze względu na znaczenie gospodarcze województwa w państwie polskim. Stan osobowy wojewódzkich sił policyjnych stanowił około 10% wszystkich funkcjonariuszy w Rzeczypospolitej i byli to policjanci dobrze wyszkoleni, zdyscyplinowani i o stosunkowo wysokim (jak na ówczesne warunki całej policji) przygotowaniu ogólnym³.

Na odrębność struktur Policji Województwa Śląskiego od Policji Państwowej (dalej PP) wpłynął przede wszystkim system prawny, obowiązujący na całym obszarze autonomicznego województwa śląskiego. Ograniczał się wyłącznie do jednego województwa, a co za tym idzie, podległość śląskiej policji i jej struktura organizacyjna była odmienna od formacji funkcjonującej w pozostałej części kraju.

Na czele śląskiej policji stał główny komendant, który posiadał pozycję równoprawną komendantowi głównemu i jednocześnie komendantowi okręgowemu (wojewódzkiemu) PP. Główny komendant PWŚl. podlegał wyłącznie wojewodzie śląskiemu, w odróżnieniu od komendanta głównego PP, który z kolei bezpośrednio podlegał ministrowi spraw wewnętrznych. Podstawą prawną funkcjonowania policji śląskiej było wspomniane już rozporządzenie, które zostało zatwierdzone ustawą. Choć przepisy te wzorowane były na ustawie z dnia 24 lipca o Policji Państwowej, to zawierały jednak także odmiennie uregulowania.

Poniżej przedstawiono pozostałe różnice w funkcjonowaniu tych formacji.

- **Koszty utrzymania PWŚl.** pokrywane były w $\frac{3}{4}$ z zasobów Skarbu Śląskiego, a w $\frac{1}{4}$ z budżetu samorządów lokalnych. Podobnie regulowano to w PP, z tym, że koszty w $\frac{3}{4}$ części pokrywał Skarb Państwa. Niezależnie od ponoszonych kosztów utrzymania przez poszczególne gminy, na Śląsku obowiązywały dodatkowo uregulowania o bezpłatnym przekazaniu lokali na rzecz policji. Taka forma pomocy ze strony gmin na rzecz PP nie miała prawnego umocowania.
- **Do policji śląskiej przyjmowano ochotników w wieku 23–35 lat**, podczas gdy do PP przyjmowano osoby w wieku 23–45 lat. Z biegiem lat przepisy te ujednolicono i do obu formacji przyjmowano już przyszłych funkcjonariuszy w przedziale wieku 21–35 lat.
- W policji śląskiej obowiązywał **roczny okres służby przygotowawczej**, a w PP okres ten wynosił pół roku. Każdy funkcjonariusz w podanym okresie zobowiązany był do ukończenia specjalnego przeszkolenia. Programy szkół na terenie Śląska były ustalane przepisami wydanymi przez wojewodę, a w PP – przez ministra spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem sprawiedliwości i spraw wojskowych.
- **O rozmieszczeniu i obsadzie jednostek terenowych policji na Śląsku decydował wojewoda**, w przeciwieństwie do innych województw, gdzie decydował o tym miejscowy przedstawiciel władzy lokalnej. Liczbę etatów w śląskiej

policji określał wojewoda w porozumieniu z lokalnymi władzami administracyjnymi i samorządowymi, a w przypadku PP decyzję taką podejmował minister spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem finansów. Korpus PP w początkowym okresie dysponował ponad 29 tys. funkcjonariuszy. Ta liczba wraz z przejęciem ochrony granicy wschodniej przez PP osiągnęła poziom ponad 49 tys. policjantów i urzędników, by z biegiem lat ulegać redukcji do 30 tys. osób. Stan osobowy PWŚl. z racji obszaru działania formacji był 10-krotnie mniejszy od PP i wahał się w granicach od 2,5 tys. do 4 tys. policjantów i urzędników. Stosunek funkcjonariuszy do liczby mieszkańców był o wiele korzystniejszy na Śląsku i wynosił w 1928 r. 1:434, gdy w pozostałej części kraju 1:1053.

- **Odmienne niż w PP została rozwiązana kwestia gradacji w policji śląskiej**, w PWŚl. policjanci w korpusie oficerskim posiadali stopnie: inspektora, podinspektora, nadkomisarza, komisarza, podkomisarza i aspiranta, a w korpusie podoficerskim: starszego przodownika, przodownika, starszego posterunkowego i posterunkowego. W PP korpus podoficerski pokrywał się z policją śląską, a w korpusie oficerskim zbliżony był do funkcjonującego obecnie: generalny inspektor, nadinspektor, inspektor, podinspektor, nadkomisarz, komisarz, podkomisarz i aspirant.
- Nie mniej ważnym elementem odróżniającym te formacje było specyficzne **umiejscowienie ich na mapie służb przeznaczonych do ochrony granic państwowych**. Każda formacja posiadała wyodrębnione oddziały. W strukturach PP oddziały te w 1926 r. uległy rozwiązaniu. Natomiast oddziały graniczne funkcjonujące na terenie Śląska w 1923 r. zostały włączone do jednostek terenowych i nie zmieniając swojego statusu, funkcjonowały w tym stanie do września 1939 r.
- **Umundurowanie** również odróżniało funkcjonariuszy policji śląskiej od Policji Państwowej. Przepisy o umundurowaniu na mocy delegacji ustawowej określał wojewoda, podczas gdy w PP przepisy takie wydał minister spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem spraw wojskowych.

Z chwilą powołania PWŚl. umundurowanie policjantów było niejednolite, część funkcjonariuszy – do czasu wejścia przepisów mundurowych – nosiła uniformy formacji ją poprzedzających – Policji Górnośląskiej lub Żandarmerii Krajowej Śląska Cieszyńskiego. Stan taki trwał aż do dnia 10 września 1923 r., gdy wojewoda śląski wprowadził przepisy mundurowe. Przepisy określały zasadniczy kolor munduru jako granatowy, a tym samym upodabniały go do mundurów PP. Szczegóły umundurowania różniły się mimo wszystko od ogólnopolskich. Podstawową różnicą było zastosowanie na szwach kurtki dwóch mosiężnych haków dla podtrzymania pasa głównego, których w PP nie stosowano.

Na Śląsku noszono granatowe spodnie z błękitną wypustką, co w PP przysługiwało tylko oficerom, a latem – białe płócienne spodnie. Nie noszono – jak w PP – owijaczy do trzewików, a spodnie wypuszczano na obuwie.

Kolejnym bardzo ważnym wyróżnikiem był umieszczany na naramiennikach orzełek śląski, gdy w PP umieszczano w tym miejscu numer okręgu policyjnego – liczbę rzymską w kolorze białym. Orzełek śląski od 1923 r. został przeniesiony na patki, by po zmianie przepisów o umundurowaniu PWŚl. powrócić na naramienniki. Również odznaki służby śledczej z numerem służbowym PWŚl. różniły się od PP – proporcjonalnie były nieco większe i posiadały wytłoczony napis „Policja Województwa Śląskiego”.

GŁÓWNI KOMENDANCI POLICJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO w latach 1922–1939 i ich zastępcy (biografie)

Stanisław Młodnicki

pułkownik PWŚl. Dowódca Żandarmerii Krajowej Śląska Cieszyńskiego w latach 1919–1922 w randze podpułkownika, a później już pułkownika. Główny Komendant PWŚl.

od 17 czerwca 1922 r. do 30 grudnia 1923 r. (jako jedyny w PWŚl. zachował stopień z poprzedniej formacji). Odszedł ze służby z powodu długotrwałej choroby.

Leon Wróblewski

ur. 4 marca 1888 r. we Lwowie. Ukończył Wydział Prawa na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Jako praktykant odbył służbę w Namiestnictwie i Dyrekcji Skarbu we Lwowie za czasów austriackich. Po odbyciu praktyki złożył egzamin polityczno-administracyjny i egzamin ze skarbowości.

Od roku 1914 brał udział w I wojnie światowej jako oficer armii austriackiej. Od listopada 1918 r. do 1920 r. służył w Wojsku Polskim (brał udział w obronie Lwowa w latach 1918–1919). W roku 1920 przeszedł do rezerwy w randze kapitana WP. 1 lutego 1920 r. wstąpił do służby w Policji Państwowej w Małopolsce. Początkowo jako nadkom. PP na stanowisku Komendanta Powiatowego PP w Nowym Sączu. W czerwcu 1921 r. przeniesiony na stanowisko oficera inspekcyjnego do Komendy PP Województwa Tarnopolskiego. W dniu 1 listopada 1923 r. mianowany do stopnia podinspektora i awansowany na Zastępcę Komendanta PP Województwa Tarnopolskiego. 13 grudnia 1923 r. delegowany do dyspozycji wojewody śląskiego Tadeusza Konckiego, który powierzył mu komendę nad PWŚl. 1 sierpnia 1924 r. mianowany inspektorem Policji, z zatwierdzeniem na stanowisko Głównego Komendanta PWŚl⁴.

Adam Bronisław Kocur

ur. 1 maja 1894 r. w Kuźni Raciborskiej, powiat raciborski. Po ukończeniu gimnazjum humanistycznego w Raciborzu, odbył studia uniwer-

syteckie we Wrocławiu (teologię) i Krakowie (prawo), gdzie złożył państwowe egzaminy prawnicze. Praktykę administracyjną odbywał w Dyrekcji Policji w Katowicach, zaś aplikację sędziowską w Sądzie Powiatowym w Mysłowicach i w Sądzie Okręgowym w Katowicach. W roku 1928 promowany na doktora praw (Uniwersytet Jagielloński). Od roku 1914 brał udział w I wojnie światowej jako oficer armii pruskiej, a następnie w walkach wyzwoleniczych w Powstaniu Wielkopolskim – jako dowódca batalionu I Pułku Strzelców Bytomskich. Po zakończeniu II Powstania Śląskiego w randze oficera służył w sztabie Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska. Od 1920 r. do 1922 r. był kapitanem Policji Górnego Śląska w Gliwicach, Katowicach i Królewskiej Hucie (Chorzowie), a w III Powstaniu Śląskim jako komendant polskich funkcjonariuszy rozbrajał niemieckich policjantów i organizował żandarmerię. Po powrocie Śląska do macierzy wstąpił do nowo formowanej Policji Województwa Śląskiego. Dekretem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 listopada 1926 r. został mianowany inspektorem i komendantem głównym tej formacji. Funkcję komendanta pełnił od 2 grudnia 1926 r. do 25 maja 1928 r.

30 maja 1928 r. został wybrany na prezydenta miasta Katowic. Piastował ten urząd do czasu agresji Niemiec na Polskę. Zajmując się polityką, Adam Kocur był także posłem do Sejmu Śląskiego II–IV kadencji z ramienia Narodowo-Chrześcijańskiego Zjednoczenia Pracy. Był również prezesem wojewódzkim Związku Oficerów Rezerwy należącym do Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny. Wybuch II wojny światowej spowodował ponowne założenie munduru przez Adama Kocura. Wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (pełnił służbę jako dowódca pancерnej obrony wybrzeża w Wielkiej Brytanii). Pracował także w UNRRA (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Pomocy i Odbudowy, organizacja utworzona 9 listopada 1943 r. w Waszyngtonie). Na emigracji ukończył studia ekonomiczne i teologiczne. W 1951 r. przyjął święcenia kapłańskie. Sześć lat później we Frankfurcie nad Menem został kanclerzem kurii dla Polaków w Niemczech. Tam też zmarł po ciężkiej chorobie 12 stycznia 1965 r. Odznaczony: Krzyżem na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi I kl., Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski i Krzyżem Walecznych⁵.

Józef Żółtaszek

ur. 11 kwietnia 1894 r. w Skomlinie, pow. wieluński, woj. łódzkie. Do gimnazjum uczęszczał w Łodzi i Warszawie. Ukończył Wyższą Szkołę Nauk Społecznych i Ekonomicznych w Łodzi. Od 1916 r. był członkiem POW w Wieluniu, a w latach 1917–1918

komendantem Obwodu POW w Radomsku. Brał czynny udział w rozbrajaniu okupantów i obronie Lwowa. Od 1 lutego do 1 lipca 1919 r. służył w Milicji Ludowej, początkowo jako zastępca, a od 1 maja 1919 r. jako p.o. Komendant Okręgu Łódzkiego. 1 lipca 1919 r. przyjęty do służby w Policji Państwowej w Łodzi jako komisarz inspekcyjny. Awansowany na nadkomisarza inspekcyjnego w dniu 1 maja 1920 r. Był przejściowo

POLICJA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO I JEJ KOMENDANCI

komendantem powiatu brzezińskiego, a w 1926 r. komendantem Policji w Łodzi. Mianowany na stopień podinspektora w dniu 16 września 1926 r. i przeniesiony na stanowisko Zastępcy Głównego Komendanta PWŚl. Funkcję zastępcy komendanta pełnił od 2 grudnia 1926 r. do 5 października 1928 r. Od 6 października 1928 r. kierował już śląskim garnizonem. Światowej sławy teoretyk kryminalistyki – autor wielu prac naukowych z zakresu szeroko pojętej „taktyki kryminalnej”, bezpieczeństwa publicznego i ekonomii (publikowanych w kraju i za granicą). Brał czynny udział w międzynarodowych konferencjach w Antwerpii (1930), Kopenhadze (1935) i Belgradzie (1936).

Członek Międzynarodowego Instytutu Naukowej Organizacji Pracy w Genewie oraz Instytutu Nauki Organizacji i Kierownictwa w Warszawie. Redaktor naczelny „Przeglądu Policyjnego” w Warszawie w latach 1936–1938. Podczas II wojny światowej internowany na Węgrzech. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski⁶.

Augustyn Bańczyk

podinspektor PWŚl. Urodził się w Porębie, pow. zaborski, w rodzinie drobnomieszczańskiej. Ukończył gimnazjum z maturą, 7 semestrów matematyki i 2 semestry rolnictwa. Brał czynny

udział w I wojnie światowej jako kapitan armii niemieckiej, następnie major WP. Niestrudzony organizator powstań śląskich. Komendant Żandarmerii Polskiej Górnego Śląska, odznaczony za to „Śląską Wstęgą Waleczności i Zasługi”. Główny Komitet Pomocy dla Górnego Śląska nadał mu dyplom z prawem noszenia „Orla Górnośląskiego”. Uczestnik wojny polsko-radzieckiej (4 lipca 1920 r. ranny w bitwie pod Filipowem). Przewodniczący Związku Hallerczyków. Od 17 czerwca 1922 r. do 1 grudnia 1926 r. Zastępca Głównego Komendanta PWŚl. Po zwolnieniu z policji w 1927 r. uczestniczył aktywnie w życiu kombatanckim. Założyciel Koła Bytomiaków (1927), członek Związku Powstańców Śląskich. W okresie II wojny światowej członek Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej w Generalnej Guberni. Nosił pseudonim „Gardawski”. Aresztowany w marcu 1944 r. i osadzony w więzieniu na Montelupich w Krakowie, został zamordowany przez funkcjonariuszy Gestapo.

Józef Jerzy Jeziorski

podinspektor PWŚl. W okresie plebiscytowym kapitan Policji Górnego Śląska, dowodził jej IV sotnią. Od powstania PWŚl. pełnił w niej funkcje kierownicze: zastępca komendan-

ta (1922) i komendant (1926–1928) Miejskiej i Powiatowej Komendy w Katowicach, komendant Miejskiej Komendy w Królewskiej Hucie (1923–1926). Od 6 października 1928 r. do 5 września 1939 r. Zastępca Głównego Komendanta PWŚl. Redaktor „Kalendarzyka Policji Województwa Śląskiego” w latach 1934–1939.

¹ J. Mikitin, *Tradycje Policji*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2004, <https://docplayer.pl/25090547-Szkola-policji-w-katowicach-prawo-i-psychologia.html>.

² Tamże.

³ Tamże.

⁴ Stowarzyszenie Rekonstrukcji Historycznej „Policja Województwa Śląskiego 1922–1939”, *Główni komendanci Policji Województwa Śląskiego 1922–1939*, <http://www.srhpoliciaslaska.fora.pl/historia-powstania/39/glowni-komendanci/103.html>.

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

Literatura:

Ustawa z dnia 2 marca 1923 r. w przedmiocie organizacji Policji Województwa Śląskiego (Dz.U.Śl. z 1923 r. Nr 13, poz. 87), zatwierdzająca rozporządzenie Wojewody Śląskiego z dnia 17 czerwca 1922 r. (Dz.U.Śl. z 1922 r. Nr 1, poz. 4).

Archiwum Państwowe w Katowicach, Zespół Policji Województwa Śląskiego.

Grześkowiak G., *Rys historyczny Policji Województwa Śląskiego 1922–1939*, Katowice 2008.

Mikitin J., *Tradycje Policji*, Katowice 2004.

Mikitin J., Grześkowiak G., *Policja Województwa Śląskiego 1922–1939*, Piekary Śląskie–Warszawa 2008.

Mikitin J., *Szkolnictwo policyjne w województwie śląskim w okresie międzywojennym*, rozprawa doktorska obroniona na Uniwersytecie Śląskim, Katowice 2008.

Mikitin J., Grześkowiak G., *Policja autonomicznego województwa Śląskiego*, Katowice 2014.

Fotografie:

Archiwum Grzegorza Grześkowiaka.

Summary

The Police of the Silesian Province and its commandants (1922–1939)

In the article a genesis, structure, organization and functioning of the Police of the Silesian Province were discussed in the period of the autonomy of Silesia, i.e. in the years 1922–1939. Moreover the issues concerning the condition of the HR status, requirements placed for candidates for the service in this formation, uniforms, training and arms were presented. Similarities and differences between the Police of the Silesian Province and the State Police were also indicated. Biographical entries of chief commandants of this formation and their deputies were placed in the final part of the article.

Tłumaczenie: Renata Cedro